

คู่มือการจัดการความรู้

แนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21

คณะกรรมการการจัดการความรู้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปีการศึกษา 2561

คำนำ

คณะกรรมการการจัดการความรู้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้ประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นด้านการผลิตบัณฑิต ในหัวข้อแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 และได้จัดทำคู่มือการจัดการความรู้ โดยมีความมุ่งหวังให้คณาจารย์จากทุกภาควิชาในคณะศึกษาศาสตร์และต่างคณะ ได้เข้าถึงความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คณะกรรมการการจัดการความรู้ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือการจัดการความรู้ด้านการผลิตบัณฑิตจะเป็นประโยชน์ต่อคณาจารย์และผู้สนใจในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

คณะกรรมการการจัดการความรู้
คณะศึกษาศาสตร์
เมษายน 2562

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21

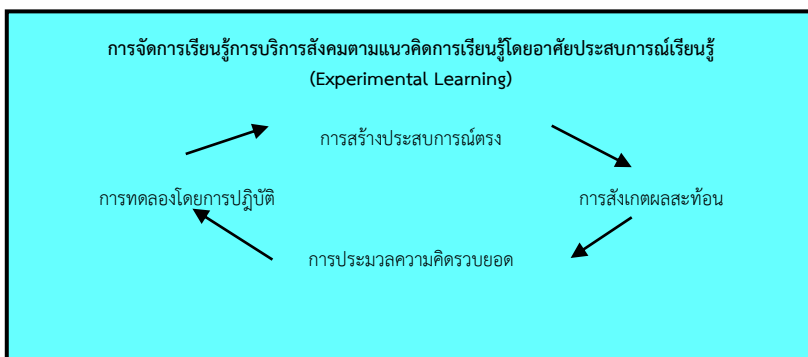

มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นมหาวิทยาลัยแบบตลาดวิชา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยไม่บังคับให้นักศึกษาเข้าชั้นเรียน แต่มีชั้นเรียน และมีสื่อการสอนหลายรูปแบบให้นักศึกษาได้ศึกษา เพื่อพัฒนาตนเองและก้าวทันเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เปลี่ยนไปในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยที่ครูจะต้องมีบทบาทในการส่งเสริมให้นักศึกษาได้คิดเป็น สร้างสรรค์ โดยมีการนำกิจกรรมหรือสิ่งแวดล้อมมาเป็นตัวขับเคลื่อน

คณะกรรมการการจัดการความรู้ เห็นถึงความสำคัญของแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครู และเพื่อตอบรับกับบริบททางด้านการศึกษา ส่งเสริมให้คณาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์มีแนวทางในการสอนนักศึกษา จึงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นดังกล่าว โดยจำแนกได้เป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

การใช้วิธีบริการสังคม (Service Learning)

การใช้วิธีการสอนให้นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องมีความมาตรฐานและตัวชี้วัด (K) สมรรถนะสำคัญผู้เรียน (P) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A) ซึ่งตัวคุณธรรม จริยธรรมนั้นวัดได้ยาก ค่านิยมต้องปลูกฝังและสอนเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ซึ่งได้จากการปฏิบัติ ดังนั้นการใช้วิธีการบริการสังคม (Service learning) จึงเหมาะสม โดยมีวิธีการแสดงได้ดังภาพ 1

ภาพ 1 การจัดการเรียนรู้การบริการสังคม
ที่มา: คณะกรรมการการจัดการความรู้ (2561)

วิธีการบริการสังคม เป็นการสร้างจิตสำนึก เช่น การลงในพื้นที่ชุมชน ให้ผลที่สะท้อนกลับ โดยที่นักศึกษาเป็นผู้ให้แก่สังคม ส่งผลให้เกิดจิตแห่งความเคารพตนเองและผู้อื่น มีจริยธรรม แต่ใช้เวลาในการพัฒนา

การสืบเสาะหาความรู้(Inquiry Based Learning)

การสืบเสาะหาความรู้ เป็นกระบวนการที่นักวิทยาศาสตร์ใช้ศึกษาอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานหรือหลักฐานต่าง ๆ หรือ เป็นกระบวนการที่นักเรียนใช้ในการค้นคว้า หาคำตอบอย่างมีระบบ เพื่ออธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา

ความหลากหลายของการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ มีหลายวิธี ได้แก่

1. Inquiry Training Model
2. 5E Instructional Model
3. 7E Instructional Model
4. WebQuest Model

กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์ (2558) ได้กล่าวถึง 5 คุณลักษณะในการสืบเสาะหาความรู้ได้แก่

1. ผู้เรียนตั้งคำถามทางวิทยาศาสตร์
2. ผู้เรียนให้ความสำคัญกับหลักฐานหรือประจักษ์พยานของคำถามที่ตั้งขึ้น
3. ผู้เรียนสร้างคำอธิบายจากข้อมูลและหลักฐานที่มี
4. ผู้เรียนเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้สู่องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
5. ผู้เรียนสื่อสารและประเมินองค์ความรู้อย่างมีเหตุผล

ลักษณะของการสืบเสาะหาความรู้ ได้จาก

ภาพ 2 ลักษณะของการสืบเสาะหาความรู้

หน้าที่ของครู คือต้องเตรียมสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียน สามารถเกิดความรู้ขึ้น โดยองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

1. คำถาม โดยแบ่งเป็นคำถามหลัก และคำถามรอง
2. ภารกิจหรืองานที่มอบหมายให้นักศึกษาทำ
3. แหล่งข้อมูล

ดังนั้นลักษณะของการสืบเสาะหาความรู้ จึงเป็นการส่งเสริมการคิดขั้นสูง คิดอย่างมีวิจารณญาณ

การเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นตัวตั้ง (Phenomenon based learning)

การเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นตัวตั้งพัฒนามาจากประเทศฟินแลนด์ มีการใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 โดยมีการทดลองใช้ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเข้าสู่สังคมให้ได้มากที่สุด ปี 2014 ทางประเทศฟินแลนด์ได้บรรจุเข้าสู่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ทุกโรงเรียนได้ใช้

การเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นตัวตั้ง อาศัยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม และการผสมผสาน Active learning และ กรอบแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยต้องมีหัวข้อปรากฏการณ์ ซึ่งอาจเป็นหัวข้อกว้าง ๆ หลังจากนั้น ผู้สอนต้องบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ให้นักศึกษาได้

วิเคราะห์ ในหัวข้อต้องมีการจัดการเรียนการสอนแบบ Problem based learning ซึ่งต้องมีการแก้ไขปัญหา ตัวของครูเป็นผู้สร้างภาระงานให้นักศึกษาได้ใช้ศาสตร์หลายศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา

Phenomenon based learning มีหลักการได้แก่

1. เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
2. มีศาสตร์ต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรม
3. ใช้ Problem based learning เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้แก้ปัญหา

ขั้นตอนการใช้

1. เลือกปรากฏการณ์ในปัจจุบันที่น่าสนใจ
2. ประเมินวิเคราะห์ในสิ่งที่ตนเองสนใจ
3. กำหนดลำดับขั้นตอนของกิจกรรม ตั้งคำถามและปัญหาให้

นักศึกษา ได้แก่

4. ให้ผู้สอนทราบและประเมินนักศึกษา

ภาพ 1 การใช้ PhenoBL ของนักเรียนในประเทศฟินแลนด์

ที่มา: https://blogs.edweek.org/edweek/global_learning/2018/10/phenomenon-based_learning_in_finland_inspires_inquiry.html

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated learning)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องจากศาสตร์ต่างๆ ของรายวิชาเดียวกันหรือรายวิชาต่างๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความคิดรวบยอดของศาสตร์ต่างๆ มาใช้ในชีวิตจริงได้

หลักการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการสอนที่เชื่อมโยงความคิดรวบยอดหรือทักษะเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยองค์รวม การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระทั้งหลายเข้าด้วยกันอย่างมีความหมายและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

แนวทางปฏิบัติในการบูรณาการโดยใช้หัวข้อเรื่องเป็นแกน

1. เลือกหัวข้อหรือปัญหาที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. พิจารณาวามีเนื้อหาสาระจากวิชาใดที่เชื่อมโยงกับหัวข้อหรือปัญหา
3. พิจารณาเลือกความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องในแต่ละวิชาให้เหมาะสมกับนักศึกษา
4. วางแผนกิจกรรมที่จะให้นักศึกษาได้ปฏิบัติโดยใช้แผนผังความคิดเพื่อให้เห็นภาพการบูรณาการที่ชัดเจนขึ้น (<http://blog.nation.ac.th/?p=3973>)

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity based learning)

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนลงมือทำ ครูเป็นนักออกแบบกิจกรรม ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมในห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน และกำหนดผลสัมฤทธิ์ของการเรียน โดยนำ **แนวทางการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experimental learning)** ผู้เรียนลงมือทำและสร้างองค์ความรู้ขึ้นโดยมีแนวคิดหลักได้แก่

๑. ผู้สอนค้นคว้าให้นักศึกษาสงสัย
๒. การเชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมกับองค์ความรู้ใหม่
๓. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกมานำเสนอความคิด

ผลสะท้อนกลับของการเรียนจากผู้เรียน

"ใช้กิจกรรมเป็นฐาน" หมายถึงเอากิจกรรมเป็นที่ตั้งเพื่อที่จะฝึกหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์. (2558). 5 คุณลักษณะสำคัญการสืบเสาะหาความรู้.
สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2562, จาก
http://sciedcenter.swu.ac.th/Portals/25/Documents/News/5%20Essential%20features%20of%20inquiry_Kamonwan.pdf?timestamp=143444000
- คณะกรรมการการจัดการความรู้ คณะศึกษาศาสตร์. (2561). รายงานโครงการ
เสวนาการจัดการความรู้ คณะศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2561. สืบค้นเมื่อ 8
เมษายน 2562, จาก http://www.edu.ru.ac.th/images/edu_KM/005-KM-03042562.pdf
- Knowledge Management Nation University. (2019). การจัดการเรียนรู้แบบ
บูรณาการ. สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2562, จาก
<http://blog.nation.ac.th/?p=3973>
- Singmaster, H. (2019). *Phenominon – Based Learning in Finland Inspired Student Inquiry*. Retrieved April 11, 2019, from
https://blogs.edweek.org/edweek/global_learning/2018/10/phenomenon-based_learning_in_finland_inspires_inquiry.html